

Veřejný pořádek pasivní a aktivní Materializované kolizní normy

Přednáška pro kurs MPS
podzim 2008, 12. 11. 2008

Definice veřejného pořádku

- Veřejný pořádek je:
 - a) míra obecné bezpečnosti na určitém teritoriu
 - b) míra uklizenosti na určitém teritoriu
 - c) vymezení specifických hodnot prosazovaných na určitém teritoriu, které nacházejí reflexi v právu
- Pouze c) je správně!

Pasivní veřejný pořádek

Druhy veřejného pořádku

1. kolizní, uznávací, při výkonu mezinárodní právní pomoci
2. materiální, procesní
3. tuzemský, mezinárodní, evropský, zahraniční
4. obecný a zvláštní
5. aktivní a pasivní

O čem se vlastně budeme bavit?

§ 36

Veřejný pořádek

Právního předpisu cizího státu nelze použít, pokud by se účinky tohoto použití přičily takovým zásadám společenského a státního zřízení České republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat.

Co je třeba rozlišovat

- **Veřejný pořádek** – je to vymezení obsahu, právní kategorie
- **Výhrada veřejného pořádku** – nástroj, právně-technický prostředek prosazení veřejného pořádku

Dogmatické zdůvodnění VP

- plyne z mezinárodního (a ústavního práva)
 - stát je suverén na svém území a je oprávněn odmítnout aplikaci cizího práva
- historicky státy nebyly omezovány a v zásadě se nectila žádná kritéria VP – změnu přinesl až počátek 20. st. – Haagská úmluva z roku 1902 a její obrat „manifestement“

Kde se berou hodnoty tvořící VP

- Různé státy vymezují obsah VP různě
- Pokud je definice podána, je velmi abstraktní a vyžaduje vymezení hodnoty v závislosti na konkrétním případě a po přezkoumání na základě dále uvedených kritérií
- výhrada veřejného pořádku není prostředkem sjednocování práva!

Příklady vymezení VP

- podstatné zásady zásady práva (Německo)
- základní hodnocení tuzemského právního řádu (Rakousko)
- základní zásady právního řádu (Polsko)
- účel tuzemského zákona (Německo do roku 1986)
- zásady společenského zřízení (Česká republika, Albánie)
- dobré mravy (Itálie, Řecko, Japonsko); jsou někdy chráněny jako samostatná kategorie stojící vedle VP (Francie, Německo do roku 1986)
- žádná úprava (Švýcarsko)

Shrnutí

- Jednotlivé státy s větší či menší mírou konkrétnosti definují hodnoty, jež nacházejí svůj odraz v právu, a proklamují vůli tyto hodnoty chránit vyloučením aplikace cizího práva v případě, že by byla s těmito hodnotami v rozporu.
- Ani v případě, že tyto hodnoty nejsou vymezeny, není obsah VP neomezený s ohledem na to, že stát žije uprostřed mezinárodního společenství (prostředkem praktického prosazení je například kategorie vzájemnosti).

VP kolizní, uznávací a při výkonu mezinárodní právní pomoci

- Podle toho, ve které systémové části MPS a MPP je upraven, resp. podle toho, ve které fázi realizace práva je uplatnitelný
- Rozpor s VP je zkoumán:
 1. kolizní – po aplikaci kolizní normy
 2. uznávací – v případě uznání cizího rozhodnutí
 3. při výkonu MP pomoci – jako podmínka poskytnutí právní pomoci cizímu státu

Materiální a procesní VP

- Podle toho, ve které systémové části se nachází hodnota chráněná veřejným pořádkem
- Tedy
 - a) v hmotném právu – například rovné postavení manželských a nemanželských dětí při stanovení výživného
 - b) v procesním právu – například zda byly dodrženy standardy spravedlivého procesu

Tuzemský, mezinárodní, evropský, zahraniční VP

- Podle toho, ve kterém právním řádu (či právním systému) se hodnota tvořící VP nachází
- POZOR! Zavazuje-li stát norma mezinárodního či evropského práva, je to jeho právo (bylo transformováno) – viz schéma
- Lepší by bylo proto rozlišovat jen VP:
 - a) **tuzemský** (vnitrostátní, mezinárodní, evropský)
 - b) **zahraniční** (vnitrostátní, mezinárodní, evropský)
- Zahraniční VP podléhá kontrole tuzemským VP

Obecný a zvláštní VP

- Podle toho, jakou formou je vyjádřen
- Tedy:
 1. **obecný** (abstraktní) – jeho obsah je vyjádřen obecnou (či dokonce žádnou) normou, je univerzální (§ 36 ZMPS)
 2. **zvláštní** (konkrétní) – obsah veřejného pořádku je vyjádřen specificky pro určitý typový případ a není proto třeba zkoumat zvlášť kritéria VP
(Např. bývalý § 20 odst. 2 ZMPS, dnes **materiá-
lizované KN**, např. § 22 odst. 2, § 23 odst. 2 aj.)

Aktivní a pasivní VP

- Pasivní VP – je nazýván také **negativním VP**, protože vylučuje – neguje použití nalezeného **konkrétního** cizího práva
- Aktivní VP – je nazýván také **pozitivním VP**, protože hodnoty, které obsahuje, dopředu omezují **kterýkoliv** právní řád, jež bude nalezen – aktivní VP tvoří normy, které nelze pominout, normy nutně použitelné (viz příští přednáška)

Kritéria použití výhrady VP

1. **OBSAH** – obsahem veřejného pořádku jsou zásadní hodnoty reflektované tuzemským právem,
2. **PŘEDMĚT** – předmětem „přezkumu“ veřejným pořádkem není právo, nýbrž účinky jeho potenciálního použití,
3. **KVALIFIKOVANOST** – aby mohl být veřejný pořádek aktivován, musí být míra neslučitelnosti výsledků aplikace cizího práva s hodnotami jím chráněnými kvalifikovaná

Předmět přezkumu VP

- VP nesmí přezkoumávat cizí právo – je to hodnotový systém jiného suveréna, který je plně v jeho diskreci
- Zkoumají se pouze ÚČINKY použití cizího práva v tuzemsku; prostřednictvím výhrady veřejného pořádku totiž stát chrání svou suverenitu

Kvalifikovanost zásahu do VP

- I když lze definovat rozpor tuzemského veřejného pořádku s účinky použití cizího práva, nemusí to nutně zakládat možnost učinit výhradu
- Účinky cizího práva totiž musejí vykazovat:
 1. teritoriální souvislost (blízkost) – vztah k tuzemsku
 2. časovou souvislost (blízkost) – aktuálnost zásahu v tuzemsku

Aktivní veřejný pořádek (nutně použitelné normy)

Základ problému

V právním řádu existují normy, které ztělesňují **veřejný zájem**, byly totiž vydány k jeho ochraně a zákonodárce tak do těchto norem vtělil **právně-politické cíle** vedoucí k zajištění právní jistoty s ohledem na **cíle hospodářské, sociální, zdravotní a jiné**.

Tyto normy jsou označovány jako **imperativní, nutně použitelné, nezaměnitelné, mezinárodně kogentní** apod.

Důležité poznámky k obsahu NPN

- Nejedná se o zvláštní právní sílu norem – NPN nejsou tedy „zvlášť“ silně kogentní“
- NPN jsou právní kategorie, která se projeví pouze ve vztazích s mezinárodním prvkem – jsou tak prostředkem prosazení onoho veřejného zájmu na vztahy, jež přesahují hranice určitého státu.
- Důležitá pomůcka: NPN představují **normy, které si vynucují své použití.**

Základní obsahové znaky NPN

- Požadavky na obsah NPN vypovídají o tom **CO** hledat.
- Veřejný zájem obsažený v NPN
 1. k vyrovnávání soukromých zájmů (typicky spotřebitelské právo),
 2. k prosazení (celo)společenského zájmu (typicky právo zahraničního obchodu)

Způsob identifikace NPN

- Při identifikaci NPN se ptáme **JAK** poznat NPN normou, resp. jak zjistíme, že má NPN obsah, který má mít.
- NPN lze identifikovat:
 1. z výslovného textu právní normy
 2. výkladem

Příklad odvození výkladem

Těhotná žena nesmí být zaměstnávána též pracemi, které podle lékařského posudku ohrožují její těhotenství ze zdravotních příčin tkvících v její osobě. To platí obdobně o ženě, která kojí a matce do konce devátého měsíce po porodu.

(§ 150 odst. 3 ZPr)

Příklad výslovného textu

Tento zákon se vztahuje i na jednání soutěžitelů, k němuž došlo v cizině, které narušuje nebo může narušit hospodářskou soutěž na území České republiky.

(§ 1 odst. 5 ZOHS)

Kritéria použitelnosti NPN

- Kritéria použitelnosti NPN stanoví, jaké podmínky musejí být splněny, aby se NPN použila, odpovídáme tedy na otázku **KDY**.
- NPN musí mít
 1. obsah NPN (viz výše CO)
 2. musí mít dostatečný poměr k tuzemsku

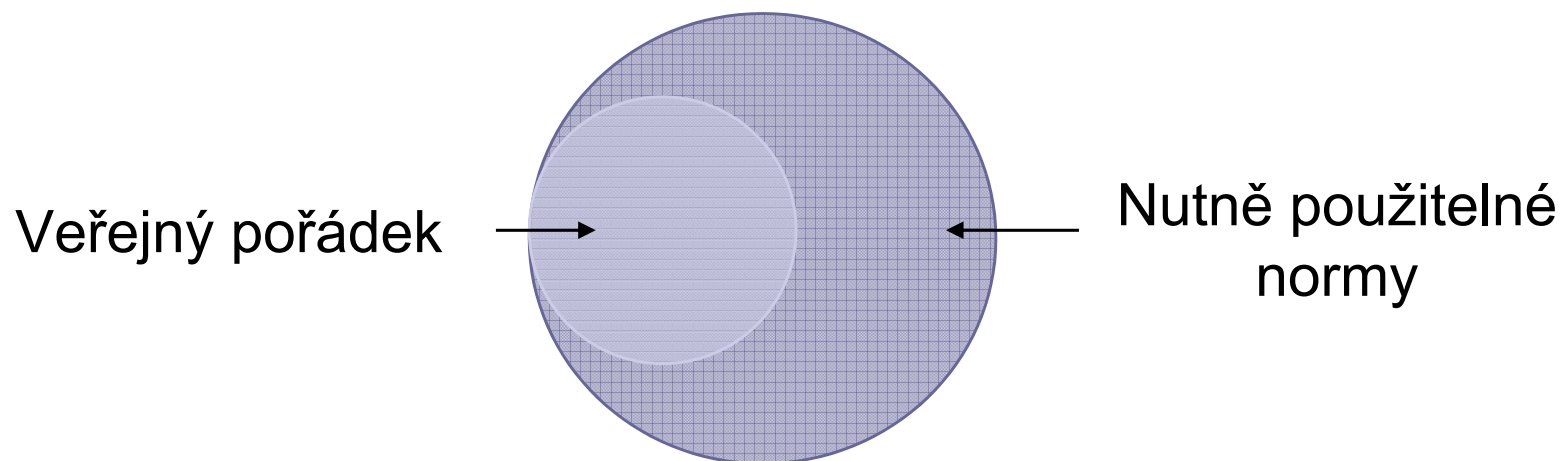
Právně-technické způsoby prosazení NPN

1. Aplikací
 - a) ipso iure
 - b) na základě pokynu nějaké normy
(zprostředkovaná aplikace)
2. Uplatněním výhrady veřejného pořádku
3. Materiálními (materializovanými)
metodami

Aplikace NPN

- Aplikací ipso iure je aplikace NPN bez dalšího – stačí splnění podmínek CO, JAK a KDY a norma se použije. Tato metoda je odvozována ze zásady svrchované rovnosti a ze zásady teritoriality.
- Zprostředkovaná aplikace je situace, kdy existuje zvláštní norma (legis fori), která výslovně umožňuje aplikaci NPN. Někdy hovoříme o zvláštním navázání. Příkladem je čl. 7 Římské úmluvy I.

Aplikace NPN s pomocí výhrady VP

- Hodnoty chráněné VP se někdy překrývají s hodnotami chráněnými NPN, často však intenzity veřejného pořádku edosáhnou
- Výhrada veřejného pořádku se tak může stát někdy prostředkem prosazení NPN

Materiální metody použití NPN

- Nejedná se o formu **aplikace**. Hovoříme o tom, že se k NPN **přihlédne**, případně že se **zohlední**. NPN není použita jako právní norma, ale jako skutková okolnost.
- Jak se to provede? Účinek se podřadí pod věcnou (hmotněprávní normu) legis causae, například jako nemožnost plnění, neplatnost právního úkonu

Kategorizace NPN podle původu

1. NPN legis fori – NPN náležející právnímu řádu státu, na jehož území je věc projednávána.
2. NPN legis causae – NPN náležející právnímu řádu státu, který je právem rozhodným.
3. NPN třetího státu – NPN, která nepatří ani 1., ani 2., je však třeba ji zohlednit.

Použití NPN v závislosti na původu

NPN	Aplikace ipso iure	Zprostř. aplikace	Výhrada VP	Mater. metody
legis fori	ANO	ANO	ANO	NE
legis causae	NE	ANO	NE*	NE
třetího státu	NE	ANO	NE*	ANO

Rozbor čl. 7 ŘímÚ I

Donucující předpisy

1. Při použití práva určitého státu na základě této úmluvy může být přiznán účinek donucujícím normám práva jiného státu, s nímž má skutkový stav úzké spojení, pokud tato ustanovení podle práva posléze uvedeného státu jsou použitelná bez ohledu na to, kterému právu smlouva podléhá. Při rozhodování, zda lze těmto donucujícím ustanovením přiznat účinek, je třeba zohlednit jejich povahu a jejich předmět, jakož i následky, které by vyplývaly z jejich použití nebo jejich nepoužití.
2. Touto úmluvou není dotčeno použití ustanovení platných podle práva státu příslušného soudu, která bez ohledu na právo rozhodné pro smlouvu upravují skutkový stav donucujícím způsobem.